

UCHWAŁA Z DNIA 9 CZERWCA 2006 R.

I KZP 12/06

W sytuacji, gdy nie nastąpi ściągnięcie kosztów procesu karnego w ciągu 3 lat od dnia, w którym należało je uiścić (art. 641 k.p.k.), postępowanie wykonawcze w tym zakresie należy umorzyć na podstawie art. 15 § 1 k.k.w., wobec stwierdzenia przyczyny wyłączającej to postępowanie.

Przewodniczący: sędzia SN S. Zabłocki.

Sędziowie SN: J. Grubba (sprawozdawca), P. Kalinowski.

Prokurator Prokuratury Krajowej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy – Izba Karna w sprawie Artura K., po rozpoznaniu przedstawionego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w C., postanowieniem z dnia 22 marca 2006 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy upływ terminu 3 lat od dnia, kiedy należało uiścić zasądzone koszty procesu (art. 641 k.p.k.), stanowi przesłankę umorzenia z urzędu postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 1 k.k.w.?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi jak wyżej.

U Z A S A D N I E N I E

Artur K. wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 13 listopada 2001 r. został uznany za winnego popełnienia czynu zakwalifikowanego z art. 278

§ 3 i 5 k.k., za co wymierzono mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie zawieszono na okres próby wynoszący 2 lata.

Na podstawie art. 627 k.p.k. i art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych, od skazanego zasądzone koszty sądowe w kwocie 122 zł.

Postanowieniem z dnia 23 stycznia 2006 r. Sąd Rejonowy w C., na podstawie art. 641 k.p.k., umorzył postępowanie wykonawcze w zakresie egzekucji kosztów sądowych z uwagi na przedawnienie ich ściągальności.

Powyższe postanowienie zaskarżył prokurator. Podniósł on zarzut obrazy przepisów prawa procesowego – art. 15 § 1 k.k.w. w zw. z art. 641 k.p.k., która miała wpływ na treść orzeczenia, gdyż jego zdaniem przedawnienie prawa do ściągania kosztów procesu nie może być podstawą umorzenia postępowania wykonawczego.

Wskazując na powyższe, prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

W uzasadnieniu zażalenia podniesiono, że zasada jednolitości prawa nakazuje jednakowo traktować postępowanie przy egzekwowaniu kosztów zasądzonych w postępowaniu cywilnym i karnym, a zatem zgodnie z przepisami prawa cywilnego upływ terminu przedawnienia nie powoduje wygaśnięcia zobowiązania z mocy prawa. Następstwem zaś jest to, że w przypadku przedawnienia egzekucji kosztów, nie może dojść do umorzenia postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 1 k.k.w.

Sąd Okręgowy w C. rozpoznając wniesiony środek odwoławczy uznał, że wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy. Przedstawił je do rozpoznania Sądowi Najwyższemu w formie pytania: „czy upływ terminu 3 lat od dnia, kiedy należało uiścić zasądzone koszty procesu (art. 641 k.p.k.), stanowi przesłankę umorzenia z urzędu postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 1 k.k.w.”?

Prokurator Prokuratury Krajowej w pisemnym wniosku wyraził pogląd, że termin określony w art. 641 k.p.k. jest cywilnoprawnym terminem przedawnienia i umorzenie postępowania wykonawczego dotyczącego kosztów procesu na podstawie art. 15 § 1 k.k.w. jest możliwe w warunkach określonych w art. 117 § 2 k.c.

Rozpoznając przedstawione zagadnienie prawne, Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przedstawiony problem ma dla praktyki sądowej ważne znaczenie. Przykładem rozbieżności interpretacyjnych w tym zakresie jest choćby przywoływane w uzasadnieniu postanowienia Sądu Okręgowego pismo Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 2004 r.

Przystępując do analizy tego problemu, bezsprzecznie należy zgodzić się z poglądem, że koszty procesu karnego mają charakter cywilnoprawny. Nie są bowiem karą. Obciążona nimi może zostać także osoba, która nie występowała w procesie karnym jako oskarżony. Co więcej, obejmują one wydatki Skarbu Państwa dokonane z tytułu uczestnictwa w procesie osób, które nie były jego stronami, jak choćby należności biegłych lub instytucji wyznaczonych do wydania opinii lub wystawienia zaświadczenia, należności świadków i tłumaczy, czy koszty ogłoszeń w prasie, radiu i telewizji.

Zgodnie z dyspozycją art. 25 § 1 k.k.w. – egzekucję zasądzonych roszczeń cywilnych, orzeczonej grzywny, świadczenia pieniężnego, należności sądowych oraz zobowiązania określonego w art. 52 k.k., prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (z wyjątkami wprost wskazanymi w ustawie – art. 28 k.k.w.).

Oznacza to, że przepisy Kodeksu postępowania cywilnego określają sposób i zasady prowadzenia egzekucji wymienionych roszczeń, świadczeń, należności i grzywien. Kodeks karny wykonawczy odsyła do tej czę-

ści Kodeksu postępowania cywilnego, gdyż zbędne byłoby powtarzanie *in extenso* zawartych tam przepisów.

Zauważyć należy jednak, że odesłanie to dotyczy jedynie przepisów egzekucyjnych zamieszczonych w Kodeksie postępowania cywilnego, nie zaś całego systemu prawa cywilnego.

Odesłanie następuje do przepisów o egzekucji świadczeń pieniężnych (tytuł II i odpowiednie przepisy tytułu I części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego). Dotyczy więc samych metod i zasad prowadzenia egzekucji, nie zaś uregulowań cywilnoprawnych dotyczących kosztów procesu cywilnego, gdyż te nie zostały zamieszczone w Kodeksie postępowania cywilnego, lecz w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398), a wcześniej w stanowiącej jej odpowiednik ustawie z dnia 13 czerwca 1967 r. (Dz. U. z 1967 r. Nr 24, poz. 1100).

Co najistotniejsze, odesłanie to, a nawet sam charakter instytucji kosztów sądowych, nie zmieniają faktu, że są to koszty procesu karnego i jako takie, są z nim integralnie związane. Wszak nie może budzić najmniejszej wątpliwości, że koszty postępowania karnego, nie stają się od chwili ich zasądzenia odrębną instytucją i, że nie przestają być poddane reżimom procedury karnej, czego wymownym przykładem jest choćby cały zespół zagadnień związanych z postępowaniem zażaleniowym, które przecież nie jest prowadzone przez sądy cywilne, lecz przez sądy karne w oparciu o przepisy procedury karnej, a nie cywilnej.

Dobitnie zatem stwierdzić należy, że rozwiązania postawionego problemu poszukiwać należy wyłącznie na gruncie instytucji prawnokarnych, a mianowicie w art. 15 § 1 k.k.w., który stanowi, iż: „sąd umarza postępowanie wykonawcze w razie przedawnienia wykonania kary, śmierci skazanego lub innej przyczyny wyłączającej to postępowanie”.

Jedną zaś z przyczyn wyłączających prowadzenie postępowania o charakterze karnym jest przedawnienie.

Tak też zagadnienie to postrzegane jest w piśmiennictwie (*vide*: K. Postulski w: Z. Hołda, K. Postulski: Kodeks Karny Wykonawczy. Komentarz, Gdańsk 1998 r. – teza 14 do art. 15, s. 68: „przedawnienie prawa do ściągnięcia zasądzonych kosztów (art. 641 k.p.k.) stanowi ujemną przesłankę postępowania wykonawczego w rozumieniu art. 15 § 1 i powoduje umorzenie postępowania w tej części”, oraz S. Paweła: Kodeks karny wykonawczy. Praktyczny komentarz, Warszawa 1999 r., s. 80: „przedawnienie wykonania innych części orzeczenia, np. prawa do ściągnięcia zasądzonych kosztów (art. 641 k.p.k.) również stanowi ujemną przesłankę postępowania wykonawczego w znaczeniu art. 15 § 1 k.k.w.”.).

Artykuł 641 k.p.k. stanowi jednoznacznie, że prawo do ściągnięcia zasądzonych kosztów procesu przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, kiedy należało je uiścić.

Oznacza to zatem, że przewidziany w tym przepisie termin przedawnienia prawa do dochodzenia zasądzonych kosztów procesu odnosi się zarówno do możliwości egzekwowania ich przez Skarb Państwa, jak i strony, na rzecz których je zasądzono (*vide*: Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 listopada 1975 r., VI KZP 30/75, OSNKW 1976, z. 1, poz. 2 oraz J. Bratoszewski w: Z. Gostyński red.: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2004 r., t. III, s. 947).

Bezprzedmiotowe byłoby zatem dalsze „utrzymywanie” trwania procesu wykonawczego prowadzonego z urzędu, w sytuacji, gdy żaden z wierzycieli nie może już podejmować żadnych skutecznych działań egzekucyjnych.

W ramach prowadzonej wykładni językowej, przede wszystkim jednak zwrócić należy uwagę na to, że art. 116 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przewiduje przedawnienie roszczenia Skarbu Pań-

stwa o uiszczenie kosztów sądowych, gdy tymczasem art. 641 k.p.k. wskazuje na to, iż przedawnieniu ulega prawo do ściągnięcia zasądzonych kosztów.

Zatem, zapis z powołanej ustawy o kosztach sądowych rzeczywiście wskazuje, że przedawnia się możliwość żądania przez Skarb Państwa od dłużnika zapłaty należności sądowych. Tymczasem Kodeks postępowania karnego odwołuje się do „prawa do ściągania” należności, a więc zamyka definitywnie jakąkolwiek możliwość dochodzenia zapłaty kosztów, nawet opartą na dobrowolnym uiszczeniu ich przez zobowiązanego.

W tym kontekście, dostrzec należy treść art. 206 § 1 k.k.w. (jedynego przepisu regulującego zagadnienia wykonawcze w zakresie należności sądowych), który określa, że sąd wzywa osobę zobowiązaną do uiszczenia kosztów sądowych do ich zapłacenia w terminie 30 dni, a w razie bezskutecznego upływu tego terminu należności te ściągają się w drodze egzekucji. Przepis ten nie zawiera dla sądu jakichkolwiek wskazań co do dalszego postępowania po nieskutecznym zakończeniu egzekucji. W szczególności, nie zobowiązuje po upływie 3 letniego terminu z art. 641 k.p.k., do dokonywania kolejnych wezwań czy zapytań, które pozwoliłyby ustalić wolę dłużnika w zakresie wywiązania się z zapłaty należności.

Na koniec, dobitnie zauważyć należy, że gdyby nadając prymat zasadzie „jednolitości prawa” przyjąć, iż w jednakowy sposób należy prowadzić postępowania w przypadku egzekucji kosztów zasądzonych w procesie cywilnym i karnym, to art. 641 k.p.k. w ogóle byłby zbędny, gdyż upływ terminów przedawnienia roszczeń Skarbu Państwa uregulowany został w art. 116 (dawniej art. 25 ust. 1) ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Skoro zatem procedura karna nie odsyła do tych przepisów, ale wprowadza w art. 641 k.p.k. własne uregulowanie, należy to traktować jako podkreślenie autonomiczności procesu karnego w tym zakresie.

Stąd, przyjąć należy, że w sytuacji, gdy nie nastąpi ściągnięcie kosztów procesu karnego w ciągu 3 lat od ich prawomocnego zasądzenia (lub ustalenia ich wysokości – art. 626 § 2 k.p.k.), postępowanie wykonawcze w tym zakresie, wobec zaistnienia przyczyny wyłączającej to postępowanie, na podstawie art. 15 § 1 k.k.w., należy umorzyć.